

13 kwietnia 2026 r.

**DZIEŃ PAMIĘCI
OFIAR ZBRODNI KATYŃSKIEJ**

Akcja

**ZAPNIJ GUZIK
PAMIĘCI**

Organizator

Katarzyna Słabowska-Wachowak

Nauczyciel Wiedzy o Polsce

Historyk

13 kwietnia – Dzień Pamięci Ofiar Zbrodni Katyńskiej

Akcja „Zapnij guzik pamięci”

W dniach 13–16 kwietnia w naszej szkole odbyła się uroczysta akcja edukacyjno-patriotyczna „Zapnij guzik pamięci”, poświęcona upamiętnieniu ofiar zbrodni katyńskiej – jednego z najtragiczniejszych wydarzeń w historii Polski XX wieku.

Zbrodnia katyńska, dokonana w 1940 roku na polskich oficerach, przedstawicielach inteligencji oraz elit państwowych, stanowi symbol brutalnej eksterminacji narodu polskiego i świadomej próby pozbawienia go warstwy przywódczej. Pamięć o tych wydarzeniach jest nie tylko moralnym obowiązkiem, lecz także istotnym elementem kształtowania świadomości historycznej młodego pokolenia.

Centralnym punktem obchodów był uroczysty apel, podczas którego nauczyciel wiedzy o Polsce wprowadził uczniów w kontekst historyczny zbrodni katyńskiej, ukazując jej przyczyny, przebieg oraz konsekwencje.

Wydarzeniu towarzyszyła chwila zadumy i refleksji nad losem ofiar.

W ramach akcji nauczyciel Wiedzy o Polsce przygotował trzy wystawy tematyczne:

- „Artefakty odnalezione w miejscach kaźni w Katyniu”,
- „Zbrodnia katyńska – zagłada polskiej elity”,
- „Biogramy ofiar zbrodni katyńskiej z 1940 roku”.

Ekspozycje te miały charakter zarówno edukacyjny, jak i refleksyjny, umożliwiając uczniom głębsze zrozumienie skali tragedii oraz indywidualnych losów ofiar.

Uczniowie całej szkoły uczcili pamięć pomordowanych minutą ciszy, oddając hołd tym, którzy oddali życie za Ojczyznę.

Był to moment wspólnoty, skupienia i wyrazu szacunku wobec historii.

W ramach zajęć dydaktycznych przeprowadzono lekcje poświęcone tematyce zbrodni katyńskiej.

Nauczyciel przygotował materiały edukacyjne dostosowane do wieku uczniów,

w tym broszury tematyczne oraz prezentacje multimedialne.

Uczniowie pracowali metodą aktywizującą, uczestnicząc w dyskusjach analizując przedstawione treści, co sprzyjało pogłębieniu refleksji oraz rozwijaniu kompetencji historycznych.

Zwieńczeniem akcji było wręczenie wszystkim uczniom symbolicznego guzika pamięci

– znaku pamięci, szacunku i odpowiedzialności za pielęgnowanie prawdy historycznej.

Pamięć jako imperatyw moralny

Edukacja historyczna wokół zbrodni katyńskiej w praktyce szkolnej

Autor : mgr Katarzyna Słabowska-Wachowiak

Artykuł podejmuje analizę edukacji historycznej jako przestrzeni konstytuowania pamięci zbiorowej w perspektywie filozoficznej, pedagogicznej oraz epistemologicznej.

Zbrodnia katyńska zostaje ukazana nie tylko jako wydarzenie historyczne, lecz jako fenomen aksjologiczny, ujawniający napięcia między prawdą a jej negacją, pamięcią a zapomnieniem oraz wiedzą i ideologią.

Autorka wskazuje, iż proces dydaktyczny może pełnić funkcję rekonstrukcji sensów kulturowych oraz kształtowania podmiotowości moralnej ucznia.

Projekt edukacyjny „Zapnij guzik pamięci” analizowany jest jako przykład pedagogiki pamięci, integrującej wymiar poznawczy, emocjonalny i etyczny.

Słowa kluczowe: pamięć kulturowa, epistemologia historii, pedagogika pamięci, aksjologia, zbrodnia katyńska.

Wprowadzenie – ku ontologii pamięci i etyce prawdy

Zbrodnia katyńska stanowi wydarzenie graniczne, które wymyka się prostym kategoriom opisu historycznego. Jest ona nie tylko faktem empirycznym, lecz także doświadczeniem granicznym w sensie filozoficznym – ujawniającym kruchość struktur moralnych oraz podatność prawdy na deformację.

W tym kontekście edukacja historyczna nie może być redukowana do transmisji wiedzy faktograficznej. Powinna być rozumiana jako praktyka hermeneutyczna, w której przeszłość podlega interpretacji, a sensy historyczne są rekonstruowane w dialogu między przeszłością a teraźniejszością.

Jak zauważa profesor Andrzej Paczkowski, zbrodnia katyńska funkcjonuje również jako „wielkie kłamstwo”, co wskazuje na jej podwójny wymiar: ontologiczny (zbrodnia) oraz epistemologiczny (fałsz narracji)¹.

Tym samym edukacja staje się przestrzenią przywracania prawdy jako kategorii fundamentalnej.

Pamięć zbiorowa – między epistemologią a hermeneutyką

Pamięć zbiorowa może być rozpatrywana jako system reprezentacji, w którym przeszłość zostaje zakodowana w strukturach kulturowych.

W ujęciu wybitnego współczesnego humanisty Jana Assmanna pamięć kulturowa pełni funkcję nośnika znaczeń, które konstytuują wspólnotę w wymiarze symbolicznym².

Z perspektywy epistemologicznej pamięć nie jest jednak neutralnym odzwierciedleniem faktów. Jest konstruktem, podlegającym procesom selekcji, reinterpretacji i ideologizacji. Tym samym wpisuje się w szerszy problem relacji między prawdą a narracją.

Pierre Nora wybitny francuski historyk i jeden z najważniejszych badaczy zajmujących się pamięcią zbiorową wskazuje, iż pamięć funkcjonuje w przestrzeni „miejsc pamięci” – symbolicznych punktów, w których przeszłość zostaje utrwalona i jednocześnie przekształcona³.

W tym kontekście edukacja historyczna przyjmuje charakter krytyczny – uczy rozpoznawania mechanizmów konstruowania wiedzy oraz demaskowania narracji ideologicznych.

Jak podkreśla brytyjski historyk Norman Davies, historia traci swoją funkcję poznawczą, gdy zostaje oderwana od prawdy⁴.

Pedagogika pamięci jako praktyka formacyjna

Projekt „Zapnij guzik pamięci” może być interpretowany jako przykład pedagogiki pamięci – podejścia dydaktycznego, które integruje wymiar poznawczy, emocjonalny i aksjologiczny.

W przeciwieństwie do modelu transmisyjnego, pedagogika pamięci zakłada aktywne uczestnictwo ucznia w procesie rekonstruowania znaczeń.

Pamięć staje się doświadczeniem, a nie jedynie treścią nauczania.

Symboliczny gest przypięcia guzika pamięci nabiera w tym kontekście charakteru performatywnego – jest aktem uczestnictwa w pamięci zbiorowej oraz internalizacji wartości.

Projekt ten wpisuje się również w nurt edukacji transformacyjnej, w której uczenie się prowadzi do zmiany sposobu postrzegania rzeczywistości oraz własnej roli w świecie.

Scenariusze dydaktyczne jako przestrzeń rozwoju poznawczego i moralnego

(klasy 4–6)

Na tym etapie dominują formy narracyjne, które umożliwiają wprowadzenie ucznia w świat wartości poprzez doświadczenie emocjonalne. Proces dydaktyczny ma charakter inicjacyjny – wprowadza w podstawowe kategorie aksjologiczne.

Szkoła podstawowa (klasy 7–8)

Uczniowie wchodzą w etap myślenia analitycznego. Wprowadzane są elementy krytyki źródeł oraz refleksji nad konstrukcją narracji historycznej. Edukacja przyjmuje charakter poznawczo-krytyczny.

Szkoła ponadpodstawowa (liceum)

Na tym poziomie edukacja osiąga wymiar refleksyjno-filozoficzny. Uczniowie operują kategoriami abstrakcyjnymi, podejmują dyskurs oraz konstruują własne stanowiska epistemologiczne i etyczne.

Efekty edukacyjne – perspektywa kompetencji zintegrowanych
Rezultaty projektu można interpretować w kategoriach zintegrowanych kompetencji:

- epistemologicznych – zdolność krytycznej analizy wiedzy,
- aksjologicznych – internalizacja wartości,
- społecznych – rozwój empatii i odpowiedzialności,
- obywatelskich – świadomość roli jednostki w kształtowaniu pamięci,
- refleksyjnych – zdolność autorefleksji i myślenia krytycznego.

Zakończenie – pamięć jako imperatyw i zadanie

Pamięć o zbrodni katyńskiej nie może być traktowana jako zamknięty rozdział historii. Jest ona procesem, który domaga się nieustannego odnawiania i reinterpretacji.

W tym sensie pamięć staje się imperatywem moralnym – zobowiązaniem wobec przeszłości, ale także wobec przyszłości. Jak zauważył Józef Piłsudski, utrata pamięci oznacza utratę tożsamości⁵.

Edukacja historyczna powinna zatem być rozumiana jako praktyka formacyjna, w której wiedza staje się narzędziem budowania odpowiedzialności, a pamięć – fundamentem wolności.

Przypisy

1. A. Paczkowski, Historia Polski XX wieku, Warszawa 2010.
2. J. Assmann, Pamięć kulturowa, Warszawa 2008.
3. P. Nora, Les Lieux de Mémoire, Paryż 1984.
4. N. Davies, Europa walczy 1939–1945, Kraków 2008.
5. J. Piłsudski, cyt. za: literatura historyczna.

Bibliografia

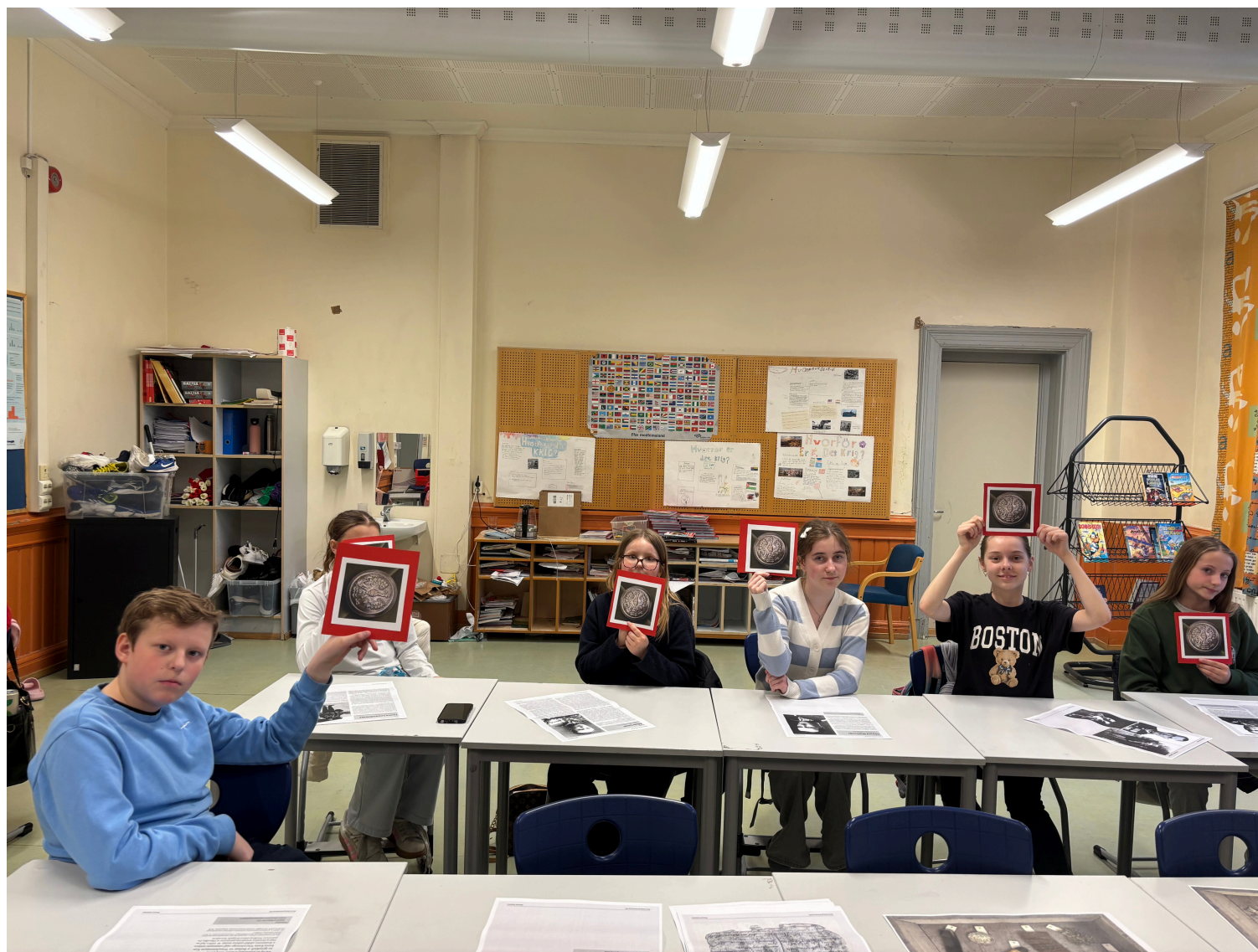
- Norman Davies, Europa walczy 1939–1945
- Andrzej Paczkowski, Historia Polski XX wieku
- Jan Assmann, Pamięć kulturowa
- Pierre Nora, Miejsca pamięci

Klasa 6

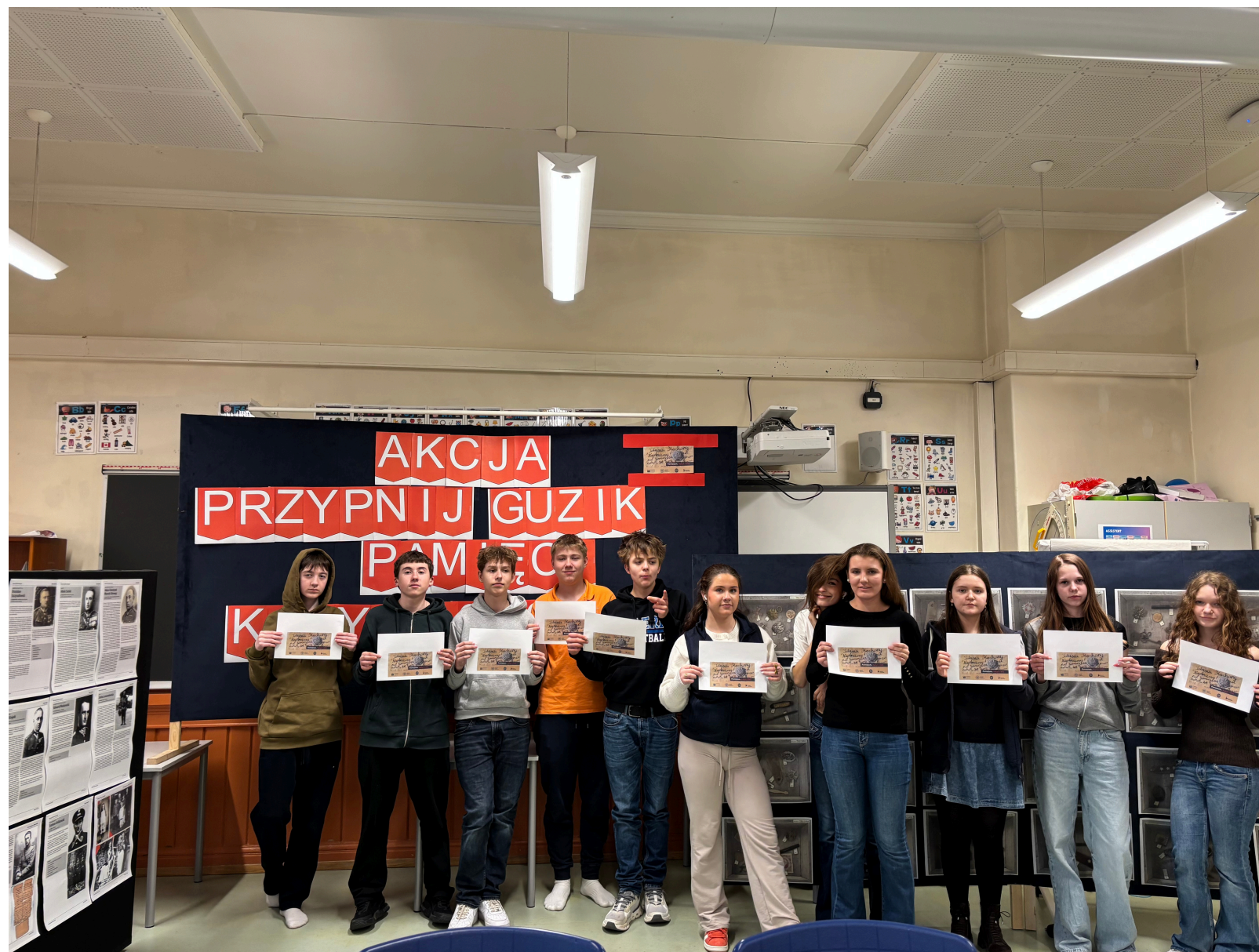
Klasa 1 i 2 LO

Klasa 3 i 4 LO

Klasa 8 B

Klasa 1 B

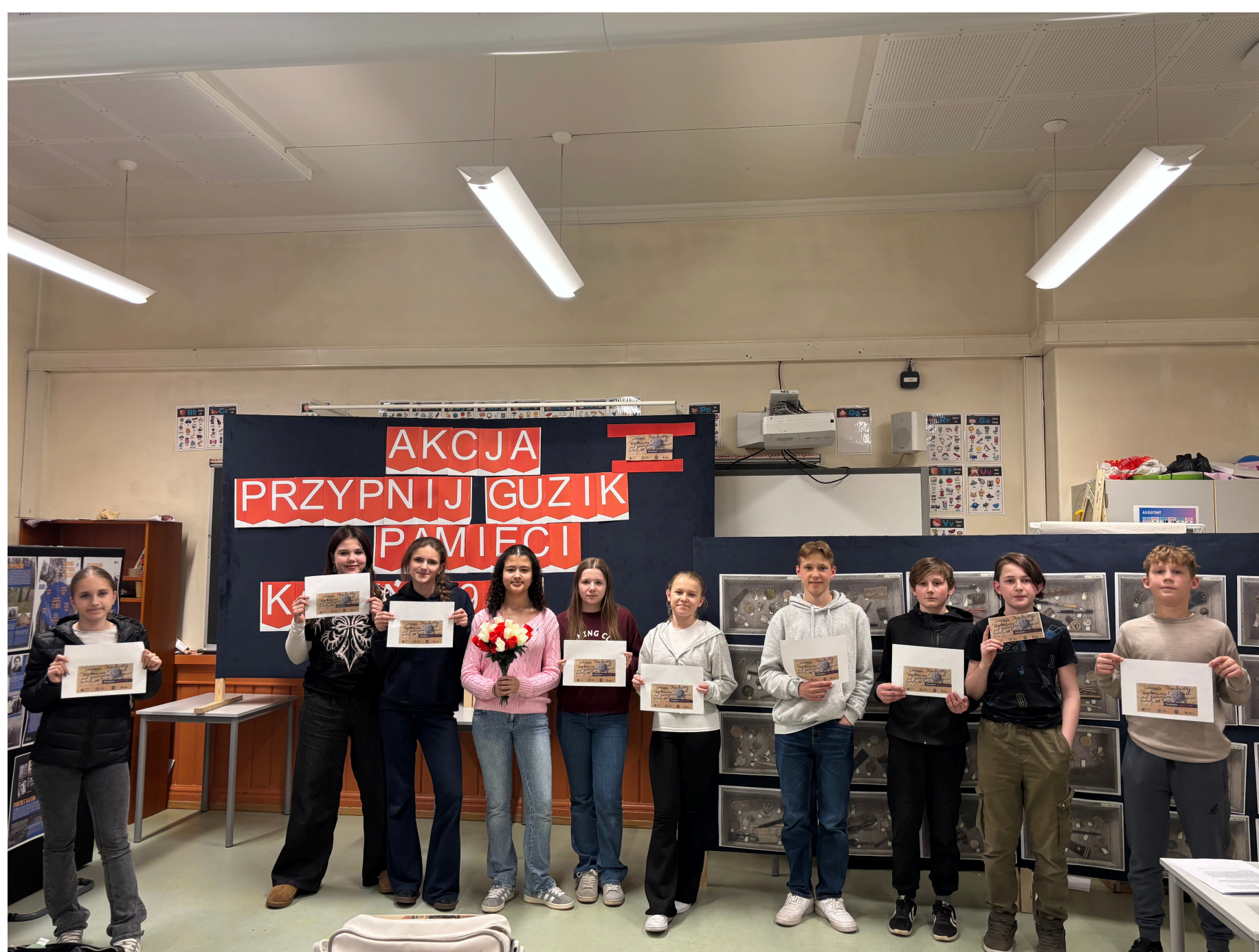
Klasa 2A

Klasa 5B

Klasa 7

Klasa 8a

Klasa 5a

Klasa 2b

Plakaty uczniów klasy licealnej

Opracowanie:
Katarzyna Słabowska-Wachowiak